

SPECIFINIAI MOKYMOŠI (SKAITYMO) SUTRIKIMAI

Specifiniai mokymosi sutrikimai sukelia mokymosi negales, kurios pasireiškia skaitymo, rašymo, matematinių gebėjimų raidos trūkumais, impresyvosios ir ekspresyvosios kalbos neišlavėjimu. Dažniausiai pasitaikantys sutrikimai yra skaitymo, girdimojo suvokimo ir lingvistiniai, regimojo (vizualinio) suvokimo, skirtingo modalumo suvokimo tarpusavio koordinacijų, atminties sutrikimai bei neišlavėjimai.

SKAITYMO SUTRIKIMUI BŪDINGA:

1. žodžių skaitymo sunkumai:

- 1.1. raidžių, skiemenų praleidimai, keitimai, pridėjimai.
- 1.2. raidžių formos, eiliškumo žodyje ir skaitymo krypties reversijos.
- 1.3. ribotas visuminis vizualinis žodžių atpažinimas.
- 1.4. spėjama žodžio pradžia; perskaičius žodžio pradžią, neteisingai spėjama kita žodžio dalis.

Priežastis gali būti lingvistiniai, regimojo suvokimo, erdvinės informacijos apdorojimo sutrikimai.

2. sklandaus skaitymo sunkumai:

- 2.1. skaitoma paraidžiui arba skiemenuojant.
- 2.2. skiemenų, žodžių ir žodžių junginių kartojimas.
- 2.3. labai lėtas arba greitas (kai tai trukdo teksto suvokimui) skaitymo tempas.

2.4. nepaisoma žodžio, sakinio ribų, skyrybos ženklų.

2.5. pametamas skaitomas žodis, eilutė, negebama perkelti žvilgsnio.

2.6. žodžių praleidimai arba nesamų pridėjimai.

Priežastis gali būti regimojo suvokimo, erdvinės informacijos apdorojimo, dėmesio sutrikimai ir kt.

3. teksto supratimo sunkumai:

3.1. nesuprantamos tikslios perskaitytų žodžių reikšmės, žodžių junginių, sakinių prasmės.

3.2. skaitant nepasinaudojama tekstinėmis užuominomis.

3.3. sunkiai suprantami tekste esančių atskirų minčių ryšiai.

3.4. sunkiai suprantama pagrindinė teksto mintis.

3.5. nesuvokiamas teksto stilius ir paskirtis.

Priežastis gali būti lingvistinės informacijos apdorojimo, atminties sutrikimai, priežasties-pasekmės ryšių nustatymo sunkumai.

4. visiškas negebėjimas skaityti.

Esant įvairių formų afazijoms, esant įvairioms agnozijoms (optinė, optinė erdvinė agrafija, optinė mneminė ir kt.).

Pateikiame keletą siūlymų, kaip padėti skaitymo mokymosi sutrikimų turintiems mokiniams efektyviau mokytis mokykloje. Atitinkamų galimybių pasirinkimas turi būti grindžiamas kiekvieno vaiko individualiais poreikiais.

1. Skaitymo sutrikimų turintiems mokiniams spausdintinį tekstą gali pakeisti „kalbančios“ knygos arba edukaciniai vaizdo įrašai ir filmai, kurie suteiks bendrą informaciją.
2. Mokiniai, kuriems sunku skaityti rankraštinį, mažą arba smulkų šriftą, gali pasinaudoti spausdintine dalomąja medžiaga, stambiu šriftu arba dvigubu intervalu spausdintais lapais.
3. Lėtai arba sunkiai skaitantiems mokiniams padeda „skaitymas kartu“, įrašyti tekstai ir mokomoji medžiaga leidžia geriau įsisavinti spausdintinę medžiagą.
4. Mokiniais, kuriems sunkiai sekasi įsiminti arba konspektuoti, užrašus gali paskolinti klasės draugas; toks mokinys gali pamokos medžiagą įsirašyti arba mokytojas jam gali duoti pamokos konspekto kopiją.
5. Atminties ir klausymo įgūdžius padeda lavinti poezija, rimai, dainos, vaizdo ir garso medžiaga bei mnemonika (mnemotechnika – tai įvairūs būdai, palengvinantys įsiminimą ir papildomomis asociacijomis praplečiantys atmintį). Abstraktūs dėsniai, taisyklės geriau įsimenamos, kai susiejamos su ryškiais, gyvais pavyzdžiais, susikuriami asociaciniai ryšiai. Pavyzdžiui, jei nepavyksta prisiminti pavardės, tai bandome rasti ryšį tarp pirmo ir paskutinio garso ar raidės; telefono numerį įsimename surasdami tam tikras skaičių sąsajas.
6. Žodynui ir supratimui plėtoti mokinys gali sudaryti žodynėlio aplanką. Galima naudoti žodžių rezginius ir regimąsias vaizdines priemones, padedančias susieti išgirstus arba perskaitytus žodžius ir mintis.
7. Mokiniai, kuriems sunku planuoti laiką, gali pasinaudoti įvairiais būdais ir priemonėmis, pavyzdžiui:
 - mokymosi įgūdžių diegimo instrukcija;
 - ramia tvarkinga vieta namų darbams atlikti;
 - žadintuvu;
 - žymekliais žymimais tekstais;
 - namų darbų dienoraščiu ir namuose, ir mokykloje;
 - paties mokinio parengtu darbo kalendoriumi.
8. Būkite kantrūs su mokiniais, kurie lėtai įsisavina girdimąją informaciją (pvz., nevisiškai supranta užduodamus klausimus, sunkiai prisimena reikiamą informaciją arba formuluoja tinkamą atsakymą). Leiskite mokiniui neskubant apmąstyti atsakymą arba klausimus pateikite raštu.
9. Žodinės ir rašytinės kalbos mokymas turi būti kuo glaudžiau susietas. Iliustracijas skaitomoje knygoje reikėtų panaudoti diskusijai užmegzti ir su skaitomu tekstu susijusiems žodžiams bei sąvokoms sudaryti. Remiantis skaitoma medžiaga galima parengti žodinę santrauką, žodžių rezginį, regimąjį arba kompiuterinį pristatymą.
10. Lėtai ir sunkiai skaitantiems mokiniams skaitomą temą palengvinkite vaizdajuostėmis, CD, DVD, televizijos programų vaizdo įrašais ar informacinėmis kompiuterinėmis technologijomis.
11. G. Pety (2006) pataria mokant mokinius, fiksuoti svarbiausią informaciją pateikti įvairių - grafinių schemų, į kurias reikia įrašyti nurodytą esminę informaciją;

REKOMENDACIJOS PEDAGOGAMS:

- Saikingai naudoti paveikslėlius, iliustracijas, pratybų knygeles.
- Supaprastinti užduotis, sumažinti užduočių kiekį.
- Paryškinti, pabraukti svarbiausią informaciją tekste. pvz. painesnes raidės (p,b,d), ženklus ir kt. paryškinti tamsesniu šriftu ar skirtinga spalva.
- Žodžiu pakomentuoti piešinius, schemas, iliustracijas, grafinius vaizdus.
- Sumažinti vizualinių stimulų kiekį darbo lape, knygoje, uždengiant visą puslapį, išskyrus tą vietą, kuri tuo metu reikalinga.
- Mažinti užduočių, kur reikia vietoj brūkšnelio įrašyti praleistas raides, kiekį. Keisti užduotimi „Žodžių poros“ (kai vienas žodis parašytas teisingai, kitas - ne).
- Leisti „rašyti žodžiu“ kūrybinius darbus (rašinius, pasakojimus, aprašymus, teksto interpretacijas), atsiskaitymus, kontrolinius darbus.
- Naudoti specialiai parengtas užduotis, kuriose aiškiai išdėstoma medžiaga, pažymimos vietos, kuriose dėl regimojo suvokimo problemų mokinys gali daryti klaidas.
- Naudoti specialiai parengtos schemas, trijų išmatavimų (erdvinės) raidės.
- Vietoj pasakojimo pagal paveikslėlį, skatinti pasakoti iš atminties.
- Naudoti kortelės su didesnėmis raidėmis be iliustracijų, labai ribotu informacijos kiekiu vienoje kortelėje.
- Skatinti įsiminti žodžių ar sunkiai jungiamų į skiemenis raidžių derinių vaizdą.
- Perskaityti gramatinės užduoties sąlygą. Padėti atlikti pirmą užduotį, kad moksleivis suprastų, ką reikia daryti.
- Sustruktūrinti vizualinę informaciją (lenteles, schemas, planus ir kt.), paryškinti tamsesniu, stambesniu šriftu, kita spalva.
- Įtvirtinti erdvinių sąvokų, prielinksnių reikšmes sakytinėje bei rašytinėje kalboje.

- Akcentuoti moksleivio pažangą, nuolat pastebėti teigiamus ugdymosi pokyčius, leisti jam pasijusti mokančiam.
- Neversti mokinių skaityti ilgų tekstų ir neprašyti garsiai skaityti klasėje, nes jiems bus nesmagu prieš klasės draugus – verčiau tai daryti poromis;
- Kai tik įmanoma, leisti mokiniams atsakinėti žodžiu;
- Dalomojoje medžiagoje pateikti svarbiausių faktų santrauką „minčių žemėlapis“ forma, geriausia pamokos pradžioje;
- Pasitelkti vizualinius metodus, nes tokie mokiniai gerai moka „skaityti“ vaizdus, geba naudotis vaizdinėmis priemonėmis ar kompiuterinėmis technologijomis.
- Metodas „Skaitytys draugai“. Ši strategija naudingiausia jaunesniems mokiniams. Mokiniai skaito be mokytojo. Taip skaitydami mokiniai turi galimybę po to aptarti tai, ką perskaitė. Nebūtina mokiniams visada būti tame pačiame skaitymo lygmenyje. Mokymosi sutrikimų turintys mokiniai gali padėti vienas kitam sekti skaitomą tekstą. Pateiktos užduotys yra parengtos remiantis mokinių pasiekimų lygiu.

